

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานสิ่งแวดล้อมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการครู และคณะกรรมการนักเรียนตามลำดับชั้น ดังต่อไปนี้

- 4.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.2 การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา
- 4.3 สภาพการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา
- 4.4 สภาพปัญหาการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา
- 4.5 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา

4.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1) ข้าราชการครู

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นข้าราชการครู มีสถานภาพเกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่ง และการเกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ดังสรุปได้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สถานภาพของข้าราชการครู

สถานภาพ	จำนวน (n = 142)	ร้อยละ
1. เพศ		
1) ชาย	80	57.00
2) หญิง	62	43.00
2. อายุ		
1) น้อยกว่า 25 ปี	1	.70
2) 25 - 29 ปี	8	5.60
3) 30 - 34 ปี	13	9.20
4) 35 - 39 ปี	35	24.60
5) 40 - 44 ปี	41	28.90
6) 45 - 49 ปี	21	14.80
7) 50 ปีขึ้นไป	23	16.20
3. วุฒิการศึกษา		
1) ต่ำกว่าปริญญาตรี	27	19.00
2) ปริญญาตรี	111	78.20
3) ปริญญาโท	2	1.40
4) อื่น ๆ	2	1.40
4. ตำแหน่ง		
1) ผู้บริหารโรงเรียน	12	8.45
2) ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน	5	3.52
3) ครูผู้ปฏิบัติการสอน	125	88.03
5. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่ง		
1) น้อยกว่า 3 ปี	7	4.90
2) 3 - 5 ปี	12	8.50
3) 6 - 8 ปี	6	4.20
4) 9 - 11 ปี	18	12.70
5) 12 ปีขึ้นไป	99	69.70

ตารางที่ 4 สถานภาพของข้าราชการครู (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (n = 142)	ร้อยละ
6. เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนโดย		
1) เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง	21	14.80
2) ไม่มีส่วนรับผิดชอบโดยตรง	8	5.60
3) สนับสนุนการดำเนินงาน	113	79.60

จากตารางที่ 4 พบว่าสภาพโดยทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้ปฏิบัติการสอนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.00 อายุระหว่าง 40 - 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 รุฉิทางการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 78.20 ตำแหน่งครูผู้ปฏิบัติการสอนคิดเป็นร้อยละ 88.03 ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่ง 12 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 69.70 เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน โดยเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 79.60

2) นักเรียน

สถานภาพของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม มีสถานภาพโดยทั่วไปเกี่ยวกับ เพศ อายุ
ชั้นเรียน และการเกี่ยวข้องกับงานสิ่งแวดล้อมศึกษา สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5 สถานภาพของนักเรียน

สถานภาพ	จำนวน (n = 298)	ร้อยละ
1. เพศ		
1) ชาย	131	47.30
2) หญิง	167	52.70
2. อายุ		
1) น้อยกว่า 8 ปี	19	6.40
2) 8 ปี	25	8.40
3) 9 ปี	42	14.00
4) 10 ปี	38	12.80
5) 11 ปี	68	22.80
6) 12 ปีขึ้นไป	106	35.60
3. ชั้นเรียน		
1) ประถมศึกษาปีที่ 1	19	6.40
2) ประถมศึกษาปีที่ 2	23	7.70
3) ประถมศึกษาปีที่ 3	42	14.12
4) ประถมศึกษาปีที่ 4	41	13.80
5) ประถมศึกษาปีที่ 5	63	21.20
6) ประถมศึกษาปีที่ 6	68	22.90
7) มัธยมศึกษาปีที่ 1	13	4.40
8) มัธยมศึกษาปีที่ 2	20	6.70
9) มัธยมศึกษาปีที่ 3	8	2.70

ตารางที่ 5 สถานภาพของนักเรียน (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (n = 298)	ร้อยละ
4. เกี่ยวข้องกับงานสิ่งแวดล้อมศึกษา		
1) เป็นคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	49	16.40
2) เป็นสมาชิกชมรม/กลุ่มอนุรักษ์	59	19.80
3) เป็นผู้ให้การสนับสนุน ให้ความร่วมมือ	190	63.80

จากตารางที่ 5 พบว่า สถานภาพโดยทั่วไปของนักเรียน เป็นนักเรียนหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.70 มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35.60 กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 22.90 มีความเกี่ยวข้องกับงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน โดยเป็นผู้ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 63.80

4.2 ผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา

การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานสิ่งแวดล้อมศึกษา จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 12 โรงเรียน เกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินงาน การมอบหมายให้บุคลากรรับผิดชอบ การประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานสิ่งแวดล้อมศึกษา และการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ดังรายละเอียดที่จะเสนอเป็นลำดับ ตามตารางที่ 6 ถึงตารางที่ 9

ตารางที่ 6 การวางแผนการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน

การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา	จำนวน (n = 12)	ร้อยละ
1) การศึกษาสภาพปัญหาความพร้อม และความต้องการ		
1.1 ทำการศึกษา	12	100.00
1.2 ไม่ได้ทำการศึกษา	-	-
2) การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา		
2.1 ไม่ได้กำหนด	-	-
2.2 กำหนดไว้ โดยเน้นเรื่อง	12	100.00
2) การจัดกระบวนการเรียนการสอน	4	33.33
4) การจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	8	66.67
3) การชี้แจงนโยบายและแนวปฏิบัติให้บุคลากรทราบ		
3.1 ไม่ได้ชี้แจง	-	-
3.2 ชี้แจง โดยวิธี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	12	100.00
4) ประชุม	12	100.00
5) ใช้เอกสาร	1	8.00
2) แจกด้วยวาจา	3	25.00
4) ลักษณะการจัดทำแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษา		
4.1 ไม่จัดทำแผน	-	-
4.2 จัดทำ ในลักษณะ	12	100.00
2) ระยะยาว 4 ปี	1	8.33
1) แผนรายปี	11	91.67

ตารางที่ 6 การวางแผนการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน (ต่อ)

การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา	จำนวน (n = 12)	ร้อยละ
5. โครงการพัฒนางานสิ่งแวดล้อมศึกษา	-	-
5.1 ไม่มี	12	100.00
5.2 มี ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	7	58.00
1) โครงการรณรงค์ส่งเสริมการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	8	66.67
2) โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	6	50.00
3) โครงการประกวดผลงานวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม	6	50.00
4) โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	5	41.67
5) โครงการพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา	3	25.00
6) โครงการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย	-	-

จากตารางที่ 6 พบว่า การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านการวางแผนการดำเนินงานจากการตอบแบบสำรวจของผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนมีการศึกษาสภาพปัญหาความพร้อมและความต้องการในการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา มีการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.33 เน้นที่การจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ คิดเป็นร้อยละ 66.67 พร้อมทั้งมีการชี้แจงนโยบายให้บุคลากรทราบด้วยวิธีการประชุม มีการจัดทำแผนพัฒนาการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในลักษณะเป็นแผนรายปี คิดเป็นร้อยละ 91.67 มีการจัดทำโครงการพัฒนางานสิ่งแวดล้อมศึกษา โครงการพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 66.67 โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน 58.33 โครงการรณรงค์ส่งเสริมการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและโครงการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทย ร้อยละ 50.00

ตารางที่ 7 การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและการประเมินผล

การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา	จำนวน (n = 12)	ร้อยละ
1. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา		
1.1 ไม่มีคำสั่งแต่งตั้ง	-	-
1.2 มีคำสั่งแต่งตั้ง กรรมการประกอบด้วย	12	100.00
1) ครู นักเรียน และคณะกรรมการ โรงเรียน	5	41.67
2) ครูและนักเรียน	4	33.33
3) ครูและคณะกรรมการ โรงเรียน	2	16.67
4) ครู	1	8.33
5) นักเรียน	-	-
2. การประเมินผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา		
2.1 ไม่ประเมิน	-	-
2.2 ประเมิน โดยผู้ประเมิน คือ	12	100.00
1) คณะกรรมการประเมินผลที่โรงเรียนแต่งตั้ง	6	50.0
2) ผู้บริหาร โรงเรียน	4	33.33
3) ครูผู้รับผิดชอบโครงการ	2	16.6
4) คณะกรรมการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา	-	-

จากตารางที่ 7 พบว่า โรงเรียนต้นแบบมาตรฐานสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้ง 12 โรงเรียน มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา ประกอบด้วย ครู นักเรียน และคณะกรรมการโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 41.67 ประกอบด้วยครู และนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีการประเมินผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 100 ประเมินโดยคณะกรรมการประเมินผลที่โรงเรียนแต่งตั้ง คิดเป็นร้อยละ 50.00 และผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ประเมิน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ตารางที่ 8 การจัดกิจกรรมส่งเสริมงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน

การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา	จำนวน (n = 12)	ร้อยละ
1. การจัดกิจกรรมส่งเสริมงานสิ่งแวดล้อมศึกษา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
1) แบ่งเขตรับผิดชอบจัดตกแต่ง คู่มือรักษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	12	100.00
2) จัดกิจกรรมควบคุมป้องกันและกำจัดขยะมูลฝอย	9	75.00
3) ประกวดความสะอาดห้องเรียนหรือเขตรับผิดชอบ	9	75.00
4) ประกวดผลงานทางวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม	5	41.67
5) เสนอข่าวสาร ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	5	41.67
6) นำนักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่	3	25.00
7) ตั้งชมรมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	2	16.67
8) จัดอุทยานการศึกษานอกห้องเรียน	2	16.67
9) ใช้บทปฏิบัติการศึกษาสิ่งแวดล้อม	2	16.67
10) จัดอุทยานการศึกษาในห้องเรียน	-	-
2. การจัดกิจกรรมหรือพิธีการสิ่งแวดล้อมในวันสำคัญ		
1) วันสิ่งแวดล้อมโลก (5 มิถุนายน)	8	66.67
2) วันรณรงค์รักษาความสะอาด (27 พฤศจิกายน)	7	58.33
3) วันสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (4 ธันวาคม)	6	50.00
4) วันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ	3	25.00

จากตารางที่ 8 พบว่า โรงเรียนต้นแบบมาตรฐานสิ่งแวดล้อมศึกษา มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานสิ่งแวดล้อมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 100 คือ แบ่งเขตรับผิดชอบในการจัดตกแต่ง คู่มือรักษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน รองลงมา คือ ประกวดความสะอาดห้องเรียนหรือเขตรับผิดชอบ จัดกิจกรรมควบคุมป้องกันและกำจัดขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 75.00 กิจกรรมที่โรงเรียนไม่ได้จัดเลย ได้แก่ จัดอุทยานการศึกษาในห้องเรียนและมีการจัดเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 16.67 คือ การใช้บทปฏิบัติการศึกษาสิ่งแวดล้อม จัดอุทยานการศึกษานอกห้องเรียนและตั้งชมรมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม วันสำคัญที่โรงเรียนส่วนมากจัดกิจกรรมคือ วันสิ่งแวดล้อมโลก (5 มิถุนายน) คิดเป็นร้อยละ 66.67

ตารางที่ 9 การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา	จำนวน (n = 12)	ร้อยละ
การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
1) ปลุกไม้ดอกไม้ประดับ	12	100.00
2) จัดพื้นที่ทำการเกษตร	12	100.00
3) ปรับปรุง ตกแต่งอาคารเรียน อาคารประกอบ	12	100.00
4) ปรับปรุงถนนภายในโรงเรียน	12	100.00
5) จัดมุมหนังสือหรือห้องสมุด	11	91.67
6) จัดสวนหย่อม	10	83.33
7) จัดทำรั้วป้ายชื่อโรงเรียน ชุมประดู	10	83.33
8) จัดสวนป่าในโรงเรียน	7	58.33
9) จัดสวนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม	4	33.33
10) จัดสวนสมุนไพร	2	16.67
11) จัดห้องเรียนธรรมชาติ / ห้องเรียนมีชีวิต	2	16.67
12) จัดสวนสาธารณะ / สวนจริยศึกษา	1	8.33
13) จัดสวนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	1	8.33
14) จัดสวนสุขภาพ	0	0.00
15) จัดสวนสัตว์ / สวนนก	-	-

จากตารางที่ 9 พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีการจัดสภาพแวดล้อมเหมือนกัน ทั้ง 12 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100 ในด้านการปลุกไม้ดอกไม้ประดับ การจัดพื้นที่ทำการเกษตร การปรับปรุงตกแต่งอาคารเรียน อาคารประกอบ และปรับปรุงถนนในโรงเรียน รองลงมาคือ การจัดมุมหนังสือหรือห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 91.67 การจัดสวนหย่อม และการจัดทำรั้ว ป้ายชื่อโรงเรียน ชุมประดู คิดเป็นร้อยละ 83.33 ส่วนที่โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการเลย คือ การจัดสวนสุขภาพ จัดสวนสัตว์/สวนนก และที่มีการจัดเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 8.33 คือ จัดสวนสาธารณะ/สวนจริยศึกษา จัดสวนวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

4.3 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน

จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยคิดภาพรวมของระดับความคิดเห็นของข้าราชการครู และนักเรียน ดังรายละเอียดในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 สภาพการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน โดยภาพรวม

การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา	ระดับปฏิบัติ						แปล ความ
	ข้าราชการครู		นักเรียน		รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน	2.89	.61	3.22	.95	3.10	.78	มาก
2. ด้านกายภาพ	2.96	.72	3.00	.95	2.98	.08	มาก
3. ด้านการจัดกิจกรรมของครูและนักเรียน	2.83	.63	2.90	.88	2.87	.75	มาก
รวม	2.89	.65	3.04	.93	3.00	.78	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า ในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ทั้งสามด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” เรียงตามลำดับคือ ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ด้านกายภาพและด้านการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาของครูและนักเรียน

การศึกษาสภาพการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู และคณะนักเรียน ในการปฏิบัติแต่ละด้าน ดังมีรายละเอียดในตารางที่ 11 ถึงตารางที่ 13

ตารางที่ 11 สภาพการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านกายภาพ

ด้านกายภาพ	ระดับปฏิบัติ						แปล ความ
	ข้าราชการครู		นักเรียน		รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. คู่มืออาคารเรียน อาคารประกอบ สะอาด ปลอดภัยอยู่เสมอ	3.09	.65	3.46	.72	3.28	.69	มาก
2. ปลุกคั่นไม้อย่างเป็นระเบียบร่มรื่น เพื่อเป็นแหล่งความรู้ธรรมชาติศึกษา	3.12	.70	3.37	.72	3.25	.71	มาก
3. จัดพื้นที่ทำสวนหย่อม สวยงาม ร่มรื่น เพื่อเป็นแหล่งความรู้ ธรรมชาติศึกษา	3.12	.70	3.37	.72	3.25	.71	มาก
4. จัดสภาพห้องเรียน ห้องปฏิบัติการพิเศษ ให้มีแสงสว่าง เพียงพอ อากาศถ่ายเทได้ดี	3.27	.62	3.22	1.40	3.24	1.01	มาก
5. จัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอกับ ความต้องการ	3.18	.78	3.22	.85	3.20	.82	มาก
6. มีถังขยะรองรับเพียงพอ	3.01	.70	3.34	.76	3.18	.73	มาก
7. จัดบริเวณโรงเรียน เป็นระเบียบ สะอาด สวยงาม	3.04	.59	3.06	.78	3.05	.69	มาก
8. จัดสภาพถนนสะอาด เป็นระเบียบ สวยงาม	3.01	.65	2.91	.72	3.05	.69	มาก
9. จัดห้องน้ำห้องส้วมที่สะอาด ถูกสุข- ลักษณะ และปลอดภัย	3.02	.70	3.04	.92	3.03	.81	มาก
10. จัดทำรั้ว ป้ายชื่อ โรงเรียน ชุ่มประศู เหมาะสม สวยงาม	2.95	.62	3.09	.72	3.02	.67	มาก
11. จัดมุมประสบการณ์ และตกแต่ง บรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อ การจัดการเรียนการสอน	3.05	.62	2.96	.387	3.01	.75	มาก
12. จัดโรงอาหารหรือสถานที่รับประทานอาหาร ไว้อย่างเหมาะสม	2.80	.77	3.20	.71	3.00	.74	มาก

ตารางที่ 11 สภาพการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านกายภาพ (ต่อ)

ด้านกายภาพ	ระดับปฏิบัติ						แปล ความ
	ข้าราชการครู		นักเรียน		รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
13. จัดหาภาชนะ และอุปกรณ์รองรับเก็บกักน้ำสะอาด ถูกอนามัย	3.21	.70	2.36	.95	2.79	.83	มาก
14. จัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจไว้อย่างเพียงพอและเป็นระเบียบ	2.69	.96	2.86	.84	2.78	.90	มาก
15. กำจัดขยะ เหมาะสมกับประเภทขยะ	2.79	.82	2.68	.99	2.74	.91	มาก
16. มีการบำบัดน้ำเสีย น้ำทิ้ง เหมาะสมถูกวิธีโดยไม่เกิดมลภาวะ	2.58	.77	2.85	.94	2.72	.86	มาก
รวม	2.96	.72	3.00	.95	2.98	.80	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า ในการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านกายภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” 3 อันดับแรก ได้แก่ คู่อเลอาคารเรียน อาคารประกอบ สะอาดปลอดภัยอยู่เสมอ ปูถูกต้นไม้อย่างเป็นระเบียบร่มรื่น เพื่อเป็นแหล่งธรรมชาติศึกษา และการจัดพื้นที่ทำสวนหย่อมให้สวยงามร่มรื่นเพื่อเป็นแหล่งความรู้ธรรมชาติศึกษา ส่วน 3 อันดับสุดท้ายคือ มีการแยกทิ้งขยะตามประเภทขยะเพื่อสะดวกต่อการกำจัด มีการบำบัดน้ำเสีย น้ำทิ้งเหมาะสม ถูกวิธีโดยไม่เกิดมลภาวะ และกำจัดขยะเหมาะสมกับประเภทขยะ

ตารางที่ 12 สภาพการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านการจัดกิจกรรมของครูและนักเรียน

ด้านการจัดกิจกรรมของครูและนักเรียน	ระดับปฏิบัติ						แปล ความ
	ข้าราชการครู		นักเรียน		รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมที่สามารถบูรณาการกับทุกวิชา	2.95	.50	2.95	.86	2.95	.68	มาก
2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นกระบวนการสร้างเสริมลักษณะนิสัยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน	2.98	.55	2.90	.85	2.94	.70	มาก
3. จัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน	2.92	.69	2.96	.89	2.94	.79	มาก
4. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งในและนอกโรงเรียน เป็นแหล่งความรู้	2.89	.67	2.91	.83	2.90	.75	มาก
5. นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้	2.76	.62	2.91	.89	2.84	.76	มาก
6. ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่นักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา	2.99	.64	2.84	.99	2.82	.86	มาก
7. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา	2.85	.51	2.78	.90	2.82	.71	มาก
8. ส่งเสริมให้มีการนันทนศึกษาใช้กลไกใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม	2.80	.72	2.84	.99	2.82	.86	มาก
9. ประชาสัมพันธ์และบริการข่าวสาร ข้อมูลความรู้ ความเคลื่อนไหว เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน	2.89	.74	2.75	.97	2.82	.86	มาก

ตารางที่ 12 สภาพการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านการจัดกิจกรรมของครูและนักเรียน (ต่อ)

ด้านการจัดกิจกรรมของครูและนักเรียน	ระดับปฏิบัติ						แปล ความ
	ข้าราชการครู		นักเรียน		รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
10.มอบหมายหน้าที่ให้นักเรียนทุกคน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียน	2.23	.63	3.16	.75	2.70	.69	มาก
รวม	2.83	.63	2.90	.88	2.87	.75	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่า ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านการจัดกิจกรรมของครูและนักเรียน อยู่ในระดับ “มาก” 3 อันดับแรก ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาที่สามารถบูรณาการกับทุกวิชา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ สร้างนิสัยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกัน และแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน ส่วน 3 อันดับสุดท้าย คือ มอบหมายให้นักเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ประชาสัมพันธ์และบริการข่าวสาร ข้อมูลความรู้ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน และส่งเสริมให้มีการนำเศษวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ประโยชน์

ตารางที่ 13 สภาพการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา	ระดับปฏิบัติ						แปล ความ
	ครู		นักเรียน		รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ร่วมมือปรับปรุง ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน	3.20	.57	3.31	.74	3.26	.66	มาก
2. มีความกระตือรือร้นต่อการจัดและตกแต่งภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียนเป็นระเบียบสวยงามอยู่เสมอ	3.08	.61	3.22	.95	3.10	.78	มาก
3. มีสำนึกในการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างประหยัด ป้องกัน หลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม	3.02	.65	3.11	.86	3.07	.76	มาก
4. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในการอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม	3.03	.59	3.09	1.77	3.06	1.18	มาก
5. มีสำนึกต่อการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และกติกาด้านการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่กำหนดไว้	2.89	.57	3.01	.74	2.93	.68	มาก
6. มีทักษะในการวางแผนและปฏิบัติงาน ด้านการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน	2.84	.61	3.01	.74	2.93	.68	มาก
7. มีความรับผิดชอบในการจัดทำรายงานผลปฏิบัติงาน ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่อง	2.98	.69	2.94	.80	2.87	.75	มาก
8. มีความสนใจ ศึกษาหาความรู้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนา สภาพแวดล้อม ของชุมชน	2.80	.69	2.94	.80	2.87	.75	มาก
รวม	2.98	.61	3.22	.95	3.10	.78	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า ในการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ทางด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” 3 อันดับแรก ได้แก่การร่วมมือกันปรับปรุง ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน มีความกระตือรือร้นต่อการจัดและตกแต่งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เป็นระเบียบ และสวยงามอยู่เสมอ และมีสำนึกในการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างประหยัด ป้องกันหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” 2 อันดับสุดท้ายคือ มีความสนใจศึกษาหาความรู้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชน และมีความรับผิดชอบในการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่อง

4.4 ผลการศึกษาปัญหาในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา

การศึกษาปัญหาการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติการสอน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในรูปของค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยพิจารณาภาพรวมของระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสามด้าน ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน โดยภาพรวม

การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา	ระดับปัญหา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. ด้านบุคลากร	2.71	.74	มาก
2. ด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์	2.53	.68	มาก
3. ด้านการจัดการและการดำเนินงาน	2.45	.80	น้อย
รวม	2.56	.74	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่า ระดับปัญหาของการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ด้านงบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์ และด้านบุคลากร มีปัญหาอยู่ในระดับ “มาก” ส่วนด้านการจัดการและการดำเนินงาน มีปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย”

การศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน แต่ละด้าน ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 15 ถึง ตารางที่ 17

ตารางที่ 15 ปัญหาการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากร	ระดับปัญหา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. บุคลากรมีภาระหน้าที่รับผิดชอบงานหลายด้าน	3.25	.67	มาก
2. การให้การสนับสนุนในการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาของผู้บริหาร	2.76	.86	มาก
3. ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา	2.65	.68	มาก
4. บุคลากรไม่เพียงพอ	2.65	.75	มาก
5. การให้ความร่วมมือ สนับสนุนในการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาจากบุคลากร ในโรงเรียน	2.61	.81	มาก
6. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ของบุคลากรในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา	2.55	.64	มาก
7. ขวัญ และกำลังใจในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมของบุคลากร	2.50	.80	น้อย
รวม	2.71	.74	มาก

จากตารางที่ 15 พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนด้านบุคลากร มีปัญหาอยู่ในระดับ “มาก” ตามอันดับแรกได้แก่ บุคลากร มีภาระหน้าที่รับผิดชอบงานหลายด้าน การให้การสนับสนุนในการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาของผู้บริหารและบุคลากรไม่เพียงพอ ยกเว้นเรื่องขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาของบุคลากร มีปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย”

ตารางที่ 16 ปัญหาการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านงบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์

ด้านงบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์	ระดับปัญหา		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. การใช้งบประมาณมีขั้นตอนยุ่งยาก	2.75	.88	มาก
2. งบประมาณมีจำกัด	2.70	1.05	มาก
3. งบประมาณที่ได้ นำไปใช้จ่ายสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงาน	2.61	.77	มาก
4. ข้อจำกัดในด้านวัสดุ/อุปกรณ์และเครื่องมือในการดำเนินงาน	2.58	.78	มาก
5. คุณภาพของวัสดุ/อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่	2.43	.68	น้อย
6. วัสดุ/อุปกรณ์ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา	2.42	.81	น้อย
7. การเบิกวัสดุ/อุปกรณ์ เครื่องมือมาใช้ปฏิบัติงาน	2.38	.72	น้อย
8. สื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา	2.37	.74	น้อย
รวม	2.53	.80	มาก

จากตารางที่ 16 พบว่า ปัญหาการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านงบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์ โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับ “มาก” ที่มีปัญหามากเป็นอันดับแรกสุด คือ การใช้งบประมาณมีขั้นตอนยุ่งยาก ส่วนที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย คือ สื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา การเบิกวัสดุ/อุปกรณ์ เครื่องมือมาใช้งาน วัสดุ/อุปกรณ์ในการจัดทำสื่อการเรียน และคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่

ตารางที่ 17 ปัญหาการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านการจัดการและการดำเนินงาน

ด้านการจัดการและการดำเนินงาน	ระดับปัญหา		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. การประสานงานให้เกิดความร่วมมือ และสนับสนุนจากชุมชน ในการ พัฒนาสิ่งแวดล้อม	2.48	.72	น้อย
2. ความชัดเจนของการมอบหมายให้บุคลากรร่วมรับผิดชอบ	2.46	.71	น้อย
3. ระบบการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน	2.44	.69	น้อย
4. ประสิทธิภาพการนิเทศจากบุคคลหรือหน่วยงานที่ให้การ สนับสนุน ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา	2.43	.68	น้อย
5. ประสิทธิภาพของการวางแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม	2.42	.61	น้อย
รวม	2.45	.68	น้อย

จากตารางที่ 17 พบว่า ปัญหาในด้านการจัดการ และการดำเนินงาน มีปัญหาในด้านการจัดการและการดำเนินงานอยู่ในระดับ “น้อย” เรียงตามลำดับคือ การประสานงานให้เกิดความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชน ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ความชัดเจนในการมอบหมายงานให้บุคลากรร่วมรับผิดชอบ ระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ประสิทธิภาพการนิเทศจากบุคคลหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อม และประสิทธิภาพของการวางแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ปัญหาด้านอื่น ๆ จากคำถามแบบปลายเปิดพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ระบุปัญหาที่สำคัญ คือ การดำเนินงานและการสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ต่อเนื่องจริงจัง ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา

4.5 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา

จากการสอบถามความคิดเห็นของข้าราชการครู ในลักษณะของการให้ข้อเสนอแนะ สำหรับการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยในข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานการจัดตั้งสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการและการดำเนินงาน อยู่ในระดับ “มาก” ดังปรากฏในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน โดยภาพรวม

ข้อเสนอแนะการดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. ด้านบุคลากร	3.17	.61	มาก
2. ด้านการจัดการและการดำเนินงาน	3.08	.70	มาก
3. ด้านงบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์	2.94	.77	มาก
รวม	3.06	.69	มาก

จากตารางที่ 18 พบว่า ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้งสามด้านอยู่ในระดับ “มาก” เรียงตามลำดับคือ ด้านบุคลากร ด้านการจัดการและการดำเนินงาน ด้านงบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์

สำหรับข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาแต่ละด้าน ดังมีรายละเอียดในตารางที่ 19 ถึงตารางที่ 21

ตารางที่ 19 ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านบุคลากร

ข้อเสนอแนะด้านบุคลากร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน	3.37	.60	มาก
2. บุคลากรในโรงเรียน มีความตระหนักและสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	3.25	.65	มาก
3. บุคลากรในโรงเรียนรับทราบนโยบายด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	3.15	.56	มาก
4. การให้ความร่วมมือ สนับสนุนการจัดสิ่งแวดล้อมของบุคลากรในโรงเรียน	3.09	.64	มาก
5. การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา	2.99	.62	มาก
รวม	3.17	.61	มาก

จากตาราง ที่ 19 พบว่า ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านบุคลากรอยู่ในระดับ “มาก” 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียน มีความตระหนักและสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม และบุคลากรในโรงเรียนรับทราบนโยบายด้านการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา

ตารางที่ 20 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ด้านงบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์

ข้อเสนอแนะด้านงบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. โรงเรียนจัดให้มีการใช้งบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด	3.10	.73	มาก
2. การใช้จ่ายงบประมาณควรมีความคล่องตัว สะดวก รวดเร็ว ถูกระเบียบ	3.02	.75	มาก
3. โรงเรียนจัดหางบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์จากชุมชน องค์กร หรือหน่วยงานอื่น มาสนับสนุน	2.70	.84	มาก
รวม	2.94	.77	มาก

จากตารางที่ 20 พบว่า ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านงบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับ “มาก” เรียง ตามลำดับ คือ โรงเรียนจัดให้มีการใช้งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด การใช้จ่ายงบประมาณมีความคล่องตัว สะดวก รวดเร็ว ถูกระเบียบ และโรงเรียนจัดหางบประมาณ /วัสดุอุปกรณ์จากชุมชน หรือหน่วยงานอื่น มาสนับสนุน

ตารางที่ 21 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน การจัดการและ
การดำเนินงาน

ข้อเสนอการจัดการและการดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน	3.23	.63	มาก
2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการ สิ่งแวดล้อมศึกษา	3.13	.67	มาก
3. การทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยให้ครู-นักเรียน และชุมชน มีส่วนร่วม	3.13	.73	มาก
4. โรงเรียนมีคณะกรรมการหรือคณะทำงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา	3.09	.75	มาก
5. การพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อม ศึกษาโดยบูรณาการ ไว้ในทุกรายวิชา	3.08	.65	มาก
6. ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	3.08	.73	มาก
7. การติดตามประเมินผล การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มี ประสิทธิภาพ	3.07	.72	มาก
8. การนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา	2.99	.66	มาก
9. การติดตามผล กำกับ ดูแล การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา จากหน่วยเหนือ	2.92	.66	มาก
รวม	3.08	.07	มาก

จากตารางที่ 21 พบว่า ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านการจัดการและการดำเนินงาน อยู่ในระดับ “มาก” ทุกเรื่อง ที่เห็นด้วยอยู่ในระดับ “มาก” 3 อันดับแรก คือ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา และการทำแผนพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยให้ครู นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากคำถามแบบปลายเปิดพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะดังนี้ (1) โรงเรียนควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (2) ควรมีการนิเทศติดตามผลจากหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ (3) ครูผู้รับผิดชอบงานควรได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง